

ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ

IFSW & IASSW

Μετάφραση: Δήμητρα-Δώρα Τελώνη και συν.¹

Πρόλογος

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης από τους κοινωνικούς λειτουργούς είναι απαραίτητη προϋπόθεση ώστε η δεοντολογία της Κοινωνικής Εργασίας να μην αντιμετωπίζεται ως στείρα περιγραφή κανόνων αλλά ως «ζωντανό» εργαλείο της καθημερινής μας πρακτικής στο οποίο ανατρέχουμε συχνά, συζητάμε και κυρίως προβληματιζόμαστε.

Η δεοντολογία της Κοινωνικής Εργασίας έχει βαρύνουσα σημασία κυρίως λόγω του ότι οι εξυπηρετούμενοί μας αντιμετωπίζουν πλήθος οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων και η Κοινωνική Εργασία βρίσκεται ή θα πρέπει να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή υπεράσπισης των δικαιωμάτων τους.

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μετάφραση του κώδικα δεοντολογίας «Ethics in Social Work, Statement of Principles» «Η Δεοντολογία στην Κοινωνική Εργασία, Διακήρυξη Αρχών» που συντάχθηκε από τη Διεθνή Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών (IFSW) και τη Διεθνή Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (IASSW).

Εμπεριέχει τον πιο σύγχρονο ορισμό της Κοινωνικής Εργασίας και, σε συνδυασμό με τον κώδικα δεοντολογίας του ΣΚΛΕ και το σχετικό προεδρικό διάταγμα, προσφέρει την απαραίτητη πληροφόρηση στους συναδέλφους κοινωνικούς λειτουργούς για προβληματισμό και διάλογο για τα δεοντολογικά ζητήματα που αντιμετωπίζουμε κατά την άσκηση της κοινωνικής εργασίας στην ελληνική πραγματικότητα.

1. Η Δ. Τελώνη είναι κοινωνική λειτουργός, ΜΑ, εξωτερική συνεργάτης στο ΑΤΕΙ Πάτρας. Στη μετάφραση του κειμένου συνεργάστηκαν ο φοιτητής και οι φοιτήτριες Κοινωνικής Εργασίας, ΑΤΕΙ Πάτρας: Μιχάλης Γραμματικόπουλος, Ελένη Νικολάου, Μαρία Ντίνη, Αναστασία Παπαευθυμίου, Γαλάτεια Παπαονησιφόρου και Αθηνά Στυλιανού.

Η ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ, ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΑΡΧΩΝ

Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών (IFSW)

Διεθνής Ένωση Σχολών Κοινωνικής Εργασίας (IASSW)

1. Εισαγωγή

Η γνώση της δεοντολογίας είναι θεμελιώδες κομμάτι της επαγγελματικής πρακτικής των κοινωνικών λειτουργών. Η ικανότητα και η δέσμευσή τους να δρουν με δεοντολογικό τρόπο είναι ένα απαραίτητο μέρος της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών σε αυτούς που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας. Ο σκοπός της εργασίας της IFSW και της IASSW στη δεοντολογία είναι να προάγει τη δημόσια συζήτηση και τον στοχασμό σε θέματα δεοντολογίας στα μέλη των οργανώσεων, ανάμεσα σε αυτούς που παρέχουν κοινωνική εργασία στα κράτη-μέλη, όπως επίσης και στις σχολές κοινωνικής εργασίας και ανάμεσα στους φοιτητές κοινωνικής εργασίας.

Κάποιες δεοντολογικές προκλήσεις και προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι κοινωνικοί λειτουργοί είναι ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες χώρες, ενώ άλλα είναι κοινά. Με το να παραμένουμε στο επίπεδο της διακήρυξης των γενικών αρχών, η από κοινού από την IFSW και την IASSW διακήρυξη στοχεύει στην ενθάρρυνση των κοινωνικών λειτουργών ανά τον κόσμο ώστε να στοχαστούν στις προκλήσεις και τα διλήμματα που αντιμετωπίζουν και να είναι ενημερωμένοι σε επίπεδο δεοντολογίας για τις αποφάσεις που παίρνουν για το πώς να ενεργήσουν σε κάθε ιδιαίτερη περίπτωση.

Μερικές από τις προβληματικές περιοχές περιλαμβάνουν:

- ❑ Το γεγονός πως η αφοσίωση των κοινωνικών λειτουργών είναι συχνά στο μέσο αντικρουόμενων συμφερόντων.
- ❑ Το γεγονός πως οι κοινωνικοί λειτουργοί δρουν ταυτόχρονα ως αυτοί που βοηθούν και αυτοί που ελέγχουν.
- ❑ Οι συγκρούσεις ανάμεσα στο καθήκον των κοινωνικών λειτουργών να προστατεύσουν τα συμφέροντα των ανθρώπων με τους οποίους δουλεύουν και των κοινωνικών απαιτήσεων για αποτελεσματικότητα και ωφελιμότητα (χρησιμότητα).
- ❑ Το γεγονός πως οι πόροι στην κοινωνία είναι περιορισμένοι.

Το παρόν κείμενο έχει ως αφετηρία τον ορισμό της κοινωνικής εργασίας ο οποίος υιοθετήθηκε χωριστά από την IFSW και την IASSW στις αντίστοιχες Γενικές τους Συναντήσεις στο Μόντρεαλ του Καναδά τον Ιούλιο του 2000 και μετά συμφωνήθηκε από κοινού, στην Κοπεγχάγη τον Μάιο του 2001 (παράγραφος 2). Ο ορισμός αυτός τονίζει τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης.

Το επόμενο τμήμα (παράγραφος 3) αναφέρεται στις διάφορες διακηρύξεις και συνθήκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οι οποίες αφορούν στην κοινωνική εργασία και ακολουθείται από τη διακήρυξη των γενικών αρχών δεοντολογίας κάτω από δύο ευρείς τίτλους: αυτόν των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας και αυτόν της κοινωνικής δικαιοσύνης (παράγραφος 4).

Το τελικό μέρος εισάγει μερικούς βασικούς οδηγούς στη δεοντολογική συμπεριφορά στην κοινωνική εργασία, η οποία προσδοκάται να γίνει αντικείμενο πιο λεπτομερούς επεξεργασίας από τους οδηγούς δεοντολογίας και τους άλλους ποικίλους κώδικες από τα μέλη – οργανισμούς της IFSW και της IASSW.

2. Ορισμός της Κοινωνικής Εργασίας

Το επάγγελμα της κοινωνικής εργασίας προωθεί την κοινωνική αλλαγή, την επίλυση προβλημάτων στις ανθρώπινες σχέσεις και την ενδυνάμωση (empowerment) και απελευθέρωση των ανθρώπων ώστε να ενισχύσουν την ευημερία τους. Χρησιμοποιώντας θεωρίες της ανθρώπινης συμπεριφοράς και των κοινωνικών συστημάτων, η κοινωνική εργασία παρεμβαίνει στα σημεία στα οποία οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους.

Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι θεμελιώδεις στην κοινωνική εργασία.

3. Διεθνείς Συμβάσεις

Οι διεθνείς διακηρύξεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι (διεθνείς) συμβάσεις μορφοποιούν τα κοινά πρότυπα (standards) για την επίτευξή τους και αναγνωρίζουν δικαιώματα τα οποία είναι αποδεκτά από την παγκόσμια κοινότητα. Τα κείμενα τα οποία σχετίζονται άμεσα με την πρακτική και τη δράση της κοινωνικής εργασίας είναι:

- ❑ Η Διεθνής Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- ❑ Η Διεθνής Σύμβαση των Κοινωνικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
- ❑ Η Διεθνής Σύμβαση των Οικονομικών, Κοινωνικών και Πολιτισμικών Δικαιωμάτων
- ❑ Η Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Φυλετικών Διακρίσεων
- ❑ Η Σύμβαση για την Εξάλειψη όλων των μορφών Διακρίσεων έναντι των Γυναικών
- ❑ Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- ❑ Οι Τοπικές (εγχώριες) και Φυλετικές Ανθρώπινες Συμβάσεις (ILO Convention 169)

4. Αρχές

4.1. Ανθρώπινα Δικαιώματα και Ανθρώπινη Αξιοπρέπεια

Η Κοινωνική Εργασία βασίζεται στο σεβασμό της έμφυτης αξίας και αξιοπρέπειας όλων των ανθρώπων και στα δικαιώματα που είναι επακόλουθα αυτού. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να τάσσονται υπέρμαχοι και να υπερασπίζονται τη φυσική, ψυχολογική, συναισθηματική και πνευματική ακεραιότητα και ευεξία κάθε ατόμου. Αυτό σημαίνει:

1. *Να σέβονται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης (αυτο-προσδιορισμού).* Οι κοινωνικοί λειτουργοί ανεξαρτήτως από τις αξίες και τις επιλογές της ζωής τους, θα πρέπει να σέβονται και να προωθούν το δικαίωμα των ανθρώπων να κάνουν τις δικές τους επιλογές και να παίρνουν τις δικές τους αποφάσεις, αρκεί αυτό να μην απειλεί τα δικαιώματα και το νόμιμα συμφέροντα των άλλων.
2. *Να προωθούν το δικαίωμα της συμμετοχής.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να προωθούν την πλήρη εμπλοκή και συμμετοχή των ανθρώπων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους με τρόπους που τους καθιστά ικανούς και ενδυναμωμένους ώστε να συμμετέχουν σε όλες τις πλευρές των αποφάσεων και των ενεργειών που επηρεάζουν τη ζωή τους.
3. *Να φέρονται σε κάθε άτομο ως μία ολότητα.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να ασχολούνται με την ολότητα του προσώπου, της οικογένειας, της κοινότητας, του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και θα πρέπει να επιδιώκουν την αναγνώριση όλων των πλευρών της ζωής ενός ατόμου.
4. *Να αναγνωρίζουν (προσδιορίζουν) και να αναπτύσσουν τις δυνάμεις.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να εστιάζουν στις δυνάμεις όλων των ατόμων, ομάδων και κοινοτήτων και κατ' αυτό τον τρόπο να προωθούν την ενδυνάμωσή τους (empowerment).

4.2. Κοινωνική Δικαιοσύνη

Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν την ευθύνη να προωθούν την κοινωνική δικαιοσύνη, σε σχέση με την κοινωνία γενικότερα και σε σχέση με τους ανθρώπους με τους οποίους δουλεύουν. Αυτό σημαίνει:

1. *Να αντιπαλεύουν την αρνητική διάκριση*.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν

*. Σε μερικές χώρες ο όρος «διάκριση» χρησιμοποιείται αντί του όρου «αρνητική διάκριση». Το επίθετο «αρνητική» χρησιμοποιείται εδώ γιατί σε κάποιες χώρες ο όρος «θετική διάκριση» χρησιμοποιείται επίσης. Η θετική διάκριση είναι επίσης γνωστή ως «θετική δράση» (affirmative action). Η θετική διάκριση ή καταφατική δράση σημαίνει τα θετικά βήματα που γίνονται για τον επαναπροσδιορισμό των ιστορικών διακρίσεων ενάντια στις ομάδες που κατονομάζονται στην παράγραφο 4.2.1 (βλ. παραπάνω).

την ευθύνη να αντιπαλεύουν τις αρνητικές διακρίσεις στη βάση χαρακτηριστικών όπως η ικανότητα, η ηλικία, η κουλτούρα, το γένος ή το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η κοινωνικο-οικονομική κατάσταση, οι πολιτικές απόψεις, το χρώμα δέρματος, φυλετικά ή άλλα φυσικά χαρακτηριστικά, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, ή οι πνευματικές δοξασίες (πιστεύω).

2. *Να αναγνωρίζουν τη διαφορετικότητα.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να αναγνωρίζουν και να σέβονται την εθνική και πολιτισμική διαφορετικότητα των κοινωνιών στις οποίες δρουν και να λαμβάνουν υπ' όψιν τους τις ατομικές, οικογενειακές, ομαδικές και κοινοτικές διαφορές.
3. *Να διανέμουν τους πόρους ισότιμα (δίκαια).* Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να διασφαλίζουν πως οι πόροι που έχουν στη διάθεσή τους διανέμονται δίκαια σύμφωνα με τις ανάγκες.
4. *Να αντιπαλεύουν τις άδικες πολιτικές και πρακτικές.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν καθήκον να εφιστούν την προσοχή των εργοδοτών τους, σε αυτούς που δημιουργούν πολιτικές, στους πολιτικούς και στο γενικό κοινό, όταν οι πόροι ή η διανομή των πόρων είναι ανεπαρκείς, οι πολιτικές και οι πρακτικές είναι καταπιεστικές, άδικες ή επιβλαβείς.
5. *Να δουλεύουν με αλληλεγγύη.* Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν την υποχρέωση να αντιπαλεύουν τις κοινωνικές καταστάσεις που συμβάλλουν (συντελούν) στον κοινωνικό αποκλεισμό, τον στιγματισμό ή την υποδούλωση και να δουλεύουν με στόχο μια κοινωνία που να τους εντάσσει όλους.

5. Επαγγελματικός Οδηγός (επαγγελματική συμπεριφορά)

Ευθύνη των εθνικών οργανώσεων (φορέων) που είναι μέλη της IFSW και της IASSW είναι να αναπτύξουν και να ενημερώνουν τακτικά τους δικούς τους κώδικες δεοντολογίας και τις δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές ώστε να είναι σύμφωνοι με τη διακήρυξη των IFSW και IASSW. Είναι επίσης στην ευθύνη των εθνικών οργανώσεων (φορέων) να πληροφορούν τους κοινωνικούς λειτουργούς και τις σχολές κοινωνικής εργασίας όσον αφορά αυτούς του κώδικες ή τις κατευθυντήριες γραμμές. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να δρουν σε συμφωνία με τους σύγχρονους δεοντολογικούς κώδικες ή τους οδηγούς που ισχύουν στη χώρα τους. Αυτοί γενικά θα περιλαμβάνουν περισσότερο λεπτομερή καθοδήγηση στη δεοντολογική πρακτική που είναι συγκεκριμένη για το εθνικό πλαίσιο. Οι ακόλουθες γενικές κατευθυντήριες γραμμές ως προς την επαγγελματική συμπεριφορά αφορούν στα εξής:

1. Προσδοκάται από τους κοινωνικούς λειτουργούς να αναπτύσσουν και να διατηρούν τις απαιτούμενες ικανότητες και επάρκεια ώστε να κάνουν τη δουλειά τους.

2. Οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν θα πρέπει να επιτρέπουν να χρησιμοποιούνται οι ικανότητές τους για απάνθρωπους σκοπούς, όπως βασανιστήρια ή τρομοκρατία.
3. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να δρουν με ακεραιότητα. Αυτό περιλαμβάνει τη μη κατάχρηση της σχέσης εμπιστοσύνης με τους ανθρώπους που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους, να αναγνωρίζουν τα όρια μεταξύ προσωπικής και επαγγελματικής ζωής και να μην κάνουν κατάχρηση της θέσης τους για προσωπικό όφελος ή κέρδος.
4. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να δρουν στη σχέση τους με τους ανθρώπους που κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους, με συμπόνια, ενσυναίσθηση και φροντίδα.
5. Οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν πρέπει να θεωρούν δευτερεύουσες τις ανάγκες των ανθρώπων που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους σε σχέση με τις δικές τους ανάγκες και ενδιαφέροντα.
6. Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν καθήκον να κάνουν τα απαραίτητα βήματα ώστε να φροντίζουν τους εαυτούς τους επαγγελματικά και προσωπικά στο εργασιακό περιβάλλον και στην κοινωνία, ώστε να διασφαλίζουν ότι θα είναι ικανοί να παρέχουν τις κατάλληλες υπηρεσίες.
7. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να τηρούν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των πληροφοριών που αφορούν τους ανθρώπους που χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τους. Εξαιρέσεις σε αυτό μπορούν να δικαιολογηθούν μόνο όταν είναι στη βάση μεγαλύτερων ηθικών απαιτήσεων (όπως η διατήρηση της ζωής).
8. Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να αναγνωρίζουν πως είναι υπόλογοι για τις πράξεις τους στους χρήστες των υπηρεσιών τους, στους ανθρώπους που δουλεύουν μαζί, στους συναδέλφους τους, στους εργοδότες τους, στην επαγγελματική τους ένωση και τον νόμο, και (πρέπει να αναγνωρίζουν) πως οι υποχρεώσεις αυτές (υποχρεώσεις λογοδοσίας) μπορεί να συγκρούονται.
9. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να συνεργάζονται με τις σχολές κοινωνικής εργασίας με σκοπό να υποστηρίξουν τους φοιτητές κοινωνικής εργασίας ώστε να αποκτήσουν καλής ποιότητας πρακτική εκπαίδευση και σύγχρονες πρακτικές γνώσεις.
10. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να ενισχύουν και να εμπλέκονται σε συζητήσεις (και αντιπαραθέσεις) ως προς τη δεοντολογία με τους συναδέλφους τους και τους εργοδότες τους και να αναλαμβάνουν την ευθύνη να παίρνουν αποφάσεις που είναι δεοντολογικά ενημερωμένες.
11. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να δηλώνουν τους λόγους για τους οποίους πήραν τις αποφάσεις αυτές οι οποίες στηρίζονται στη δεοντολογία και να είναι (προετοιμασμένοι) πως είναι υπό-

λογοι για τις επιλογές τους και τις πράξεις τους.

- 12.** Οι κοινωνικοί λειτουργοί πρέπει να δημιουργούν τις (κατάλληλες) συνθήκες στα γραφεία εύρεσης εργασίας και στις χώρες τους όπου οι αρχές της συγκεκριμένης διακήρυξης καθώς και (οι αρχές) του εθνικού τους κώδικα δεοντολογίας, (εάν είναι εφαρμόσιμος), συζητούνται, αξιολογούνται και υποστηρίζονται.

Το κείμενο «Δεοντολογία στην Κοινωνική Εργασία, Διακήρυξη Αρχών» εγκρίθηκε κατά τη Γενική Συνάντηση της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κοινωνικών Λειτουργών και της Διεθνούς Ένωσης Σχολών Κοινωνικής Εργασίας στην Αδελαΐδα, Αυστραλία, τον Οκτώβριο του 2004.*

*. Copyright 2004 της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κοινωνικών Λειτουργών και της Διεθνούς Ένωσης Σχολών Κοινωνικής Εργασίας, PO Box 6875, CH-3001, Bern, Switzerland.

Το κείμενο ανακτήθηκε στις 6/11/06 από την ιστοσελίδα:

<http://www.ifsw.org/en/p38000398.html>